

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

พระพุทธรูปมณฑลพิตร เป็นพระพุทธรูป ก่ออิฐสอปูน หุ้มด้วยโลหะ สำริด ลงรักปิดทอง พระพักตร์มีพุทธลักษณะที่คลี่คลายจากแบบสุโขทัยแล้ว คงสร้างขึ้นราวกลางพุทธศตวรรษที่ 22 ภายในบรรจุพระพุทธรูป สำริด แบบต่าง ๆ จำนวน 85 องค์ มีทั้งพระพุทธรูปศิลปะแบบอู่ทอง และพระพุทธรูปศิลปะล้านนา แบบขัดสมาธิเพชร และกลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย

จากการศึกษารูปแบบ สามารถแบ่งออกเป็นพระพุทธรูปศิลปะแบบอู่ทองรุ่นที่ 2 อยุธยาตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 20 พระพุทธรูปศิลปะแบบอู่ทอง รุ่นที่ 3 อยุธยาตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 20 และพระพุทธรูปศิลปะล้านนา แบบขัดสมาธิเพชร ที่มีฐานแบบฐานสิงห์ กำหนดอายุได้ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 21 - กลางพุทธศตวรรษที่ 22 และกลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย ที่อายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ 22 จัดเป็นพระพุทธรูปในสมัยอยุธยาตอนกลาง

รูปแบบ และลวดลายที่ประดับพระพุทธรูปพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อยกลุ่มนี้ ได้รับแรงบันดาลใจในด้านคติการสร้าง และรูปแบบ ลวดลายจากศิลปะที่มีมาก่อน ซึ่งช่างในสมัยอยุธยาสามารถเลือกรับปรับใช้ให้เหมาะสมทั้งด้านรูปแบบ และการประดับพระพุทธรูปทรงเครื่องให้เข้ากับงานศิลปกรรมจากดินแดนอื่นที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันและแบบท้องถิ่นที่มีมาก่อนแล้วในอยุธยา อาทิเช่น ลวดลายประดับเครื่องถ้วยจีน โดยเฉพาะกลุ่มเครื่องถ้วยลายคราม ในสมัยราชวงศ์หยวน ราวพุทธศตวรรษที่ 18-19 และสมัยราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทั้งทางการเมืองและการค้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น รวมถึงหลักฐานด้านงานศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น ลวดลายบนเครื่องทองจากกรุปราสาทวัดราชบูรณะ เป็นต้น รูปแบบศิลปะเขมรในดินแดนไทยที่ยังผสมผสานอยู่ในรูปแบบเครื่องทรง คือ กุณฑลรูปตุ้ม และแนวเส้นคู่ขนานที่ประดับด้วยเม็ดประคำหรือเม็ดกลมที่มักพบเสมอในมงกุฎแบบเขมรที่ส่งรูปแบบมายังอยุธยาผ่านทางศิลปะลพบุรี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 และรูปแบบมงกุฎที่พัฒนาจากศิลปะเขมรมาสู่เทวรูปสำริด ในศิลปะสุโขทัย ช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 - 20 รวมถึงลวดลายที่ประดับบนเครื่องทรงต่าง ๆ ที่ได้ดัดทอนรูปแบบตามธรรมชาติออกไป จนเกิดเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษาที่นิยมประดับในศิลปะล้านนา ช่วงพุทธศตวรรษที่ 20-21 แม้ว่าจะรับอิทธิพลรูปแบบจากหลากหลายแหล่ง แต่ช่างอยุธยาได้

รังสรรค์และพัฒนารูปแบบ ลวดลายอย่างพิถีพิถัน จนเกิดเป็นรูปแบบและที่มีลักษณะเฉพาะของ พระพุทธรูปทรงเครื่องน้อยสมัยอยุธยาตอนกลางอย่างแท้จริง

จากการศึกษาดังกล่าว ที่ได้กำหนดอายุสมัยการสร้างพระมงคลบพิตร ไว้ราวกลาง พุทธศตวรรษที่ 22 ดังนั้น พระพุทธรูป สำริดที่บรรจุไว้ในพระอุระและพระพาหาซ้ายขององค์ พระ ต้องสร้างขึ้นในเวลาเดียวกัน หรือไล่เลียบกับการสร้างพระพุทธรูปมงคลบพิตร เพื่อนำไปบรรจุ ภายในองค์พระ และจากการศึกษาแบ่งกลุ่ม และกำหนดอายุพระพุทธรูปกลุ่มอื่น ที่พบร่วมกับ พระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย พบว่ามีทั้งพระพุทธรูปที่ได้รับความนิยมสร้างมาก่อนแล้ว คือ พระพุทธรูปศิลปะแบบอู่ทอง ที่มีอายุราวต้นพุทธศตวรรษที่ 20 – กลางพุทธศตวรรษที่ 20 และ กลุ่มพระพุทธรูปอิทธิพลศิลปะล้านนา แบบขัดสมาธิเพชร ที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ที่มี อายุสมัยไล่เลียบกัน

ดังนั้น พระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย จากพระอุระและพระพาหาซ้ายของพระมงคล บพิตร คงสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 22

ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องประดับของพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย สมัยอยุธยา กลุ่มนี้ ได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายประดับในศิลปะล้านนา ที่เรียกกันว่า “ลาย เครือเถา” หรือ “ลายเครือล้านนา” ที่มีต้นแบบมาจากลายประดับตกแต่งเครื่องถ้วยจีน สมัย ราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิง แต่เป็นไปได้ว่า ลวดลายพันธุ์พฤกษา และลายก้านขดแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏบนเครื่องทรงพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อย สมัยอยุธยา จะรับรูปแบบลวดลายจากศิลปะจีน โดยตรง เนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดไม่น้อยไปกว่าดินแดนสุโขทัยหรือล้านนา ทั้งทางด้านการ เมือง การปกครอง และการค้า ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างยาวนานและแน่นแฟ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช(สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.1952-1967) ได้ทรงติดต่อค้าขายกับ ประเทศจีนจนสร้างความมั่นคงเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา และยังพบเครื่อง ถ้วยจีนที่เป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงการเป็นต้นแบบลวดลายให้กับศิลปะอยุธยา ดังเช่น โถ ทรงกวนเคลือบเขียว ที่เป็นผลิตผลจากเตาหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง และโถลายคราม ผลิตจาก เตาจิ้งเต๋อเจิ้น มณฑลเจียงซี สมัยราชวงศ์หยวน ราวพุทธศตวรรษที่ 19 เครื่องถ้วยทั้งสองนี้พบ ภายในกรุปราสาทวัดมหาธาตุ อยุธยา เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุน หลวงพระจ้าว) เมื่อปี พ.ศ.1917 และหลักฐานแห่งความสัมพันธ์ที่ยิ่งใหญ่กับจีนชั้นสำคัญ คือ

รูปแบบลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องประดับเครื่องทรงทองคำขององค์พระมหากษัตริย์ ที่พบในกรุ
 ปรากฏวัดราชบูรณะ อโยธยา ล้วนเป็นรสนิยมการประดับแบบจีน ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของช่าง
 จีนที่มีอิทธิพลอย่างมากในงานศิลปกรรมไทยสมัยอยุธยาตอนต้น ดังนั้น ต้นแบบลวดลาย
 ประดับพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อยสมัยอยุธยาที่พบจากพระอุระและพระพาหาซ้ายพระมงคล
 บพิตร อาจได้รับแรงบันดาลใจโดยตรงจากช่างจีนในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมก็เป็นได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์